

Doniyor kitobi — Yuz qirq sakkizinchi qism

Payg'ambarlik jadvallarining ochilishi: Habakkukning vahiyati va Millerning tushi

Jeff Pippenger

2024-03-20

Ulai daryosi haqidagi vahiy bilan ifodalangan bilimning ortishi oxir-oqibat Habakkukning ikki lavhasi ustiga yozilgan narsadir.

“Ular Ikkinchi kelish vaqtiga taalluqli deb hisoblagan bashoratlar bilan uzviy bog‘liq holda, ularning noaniqlik va taraddud holatiga ayniqsa mos keladigan, hamda ularni sabr-toqat bilan imonda kutishga ruhlantiradigan ta’limot ham berilgan edi; ya’ni, hozir ularning tushunchasi uchun qorong‘i bo‘lgan narsa o‘z vaqtida ravshan qilinadi.

Bu bashoratlar orasida Habakkuk 2:1–4 dagi bashorat ham bor edi: “Men qo‘riqlash joyimda turaman, qal’a minorasi ustiga chiqaman va U menga nima deyishini, tanbeh olganimda nima deb javob berishimni ko‘rish uchun kuzataman. Shunda Rabbiy menga javob berib dedi: Vahiyini yoz, uni lavhalar ustiga ravshan qilib bit, toki uni o‘qigan yugurib borsin. Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir, ammo oxirida u so‘zlaydi va yolg‘on chiqmaydi: agar u cho‘zilgandek tuyulsa, uni kut; chunki u albatta keladi, kechikmaydi. Mana, kibrlangan kishining ruhi uning ichida to‘g‘ri emas; ammo solih o‘z imoni bilan yashaydi.”

“1842 yilning o‘zidayoq bu bashoratda berilgan: ‘Vahiyini yoz, uni lavhalar ustiga ravshan qilib bitib qo‘y, toki uni o‘qigan kishi yugurib bora olsin’, degan ko‘rsatma Charlz Fitchga Doniyor va Vahiy kitobidagi vahiylarni tasvirlash uchun bir bashoriy jadval tayyorlash fikrini bergan edi. Bu jadvalning nashr etilishi Habakkukka berilgan amrning bajo keltirilishi deb qaraldi. Biroq o‘sha paytda hech kim ayni shu bashoratda vahiyning amalga oshishida ko‘rinadigan bir kechikish — bir muddat tutilib turish vaqti — ham bayon etilganini payqamadi. Umidsizlikdan keyin bu oyat nihoyatda muhim bo‘lib ko‘rindi: ‘Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir, ammo oxirida u so‘zlaydi va yolg‘on bo‘lmaydi; u kechiksa ham, uni kutib tur; chunki u albatta keladi, kechikmaydi.... Solih esa o‘z imoni bilan yashaydi.’ Buyuk Kurash, 391, 392.”

Xabaquqning ikki lavhasi bashoratli ma’noda ikki guvohdir. Muqaddas Kitobga ko‘ra, haqiqatni tasdiqlash uchun ikki guvoh bir araya keltirilishi lozim.

Lekin agar u seni eshitmasa, o‘zing bilan yana bir yoki ikki kishini olgin, toki har bir so‘z ikki yoki uch guvohning og‘zi bilan tasdiqlansin. Matto 8:16.

Habakkukning ikki lavhasi (1843 va 1850-yillardagi kashshof jadvallar) bir-birining ustiga qo‘yilganda, ular Millerning tushidagi “javohirlar” bo‘lgan haqiqatlarni tasdiqlaydi. Ikkinchi lavha birinchisining ustiga qo‘yilganda, birinchi lavhada ifodalangan 1843-yildagi xato vahiydagi “kechikish vaqti”ni belgilab beradi. Miller (o‘sha tarixning ramziy soqchisi) o‘z tarixining bahsi davomida nima deyishi kerakligini so‘radi.

Men o‘z qo‘riqlash joyimda turaman, minorada turib olaman va U menga nima deyishini hamda tanbeh olganimda nima deb javob berishimni ko‘rish uchun kuzataman. Habakkuk 2:1.

Rabbiy Millerga vahiyzni yozishni buyurdi, va u tushida vahiy joylashtirilgan sandiqchani xonasining o‘rtasidagi stol ustiga qo‘ydi.

Egamiz menga javob berib, dedi: “Vahiyini yozib qo‘y, uni lavhalar ustiga ravshan qilib bitginki, uni o‘qigan kishi yugurib borsin.” Habakkuk 2:2.

Shundan so‘ng javdollar kechikish muddatini va birinchi ko‘ngilsizlikni ko‘rsatadi.

Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir; ammo oxir-oqibat u so‘zlaydi va yolg‘on chiqmaydi: u kechikkandek tuyulsa ham, uni kuting; chunki u albatta keladi, kechikmaydi. Habakkuk 2:3.

Shundan so‘ng, bilimning ortishi asosida namoyon bo‘ladigan ikki toifa tasvirlanadi.

Mana, kibrlangan uning ruhi o‘zida to‘g‘ri emas; ammo solih o‘z imoni bilan yashar. Xabaqquk 2:4.

Topinuvchilarning ikki toifasi Doniyor kitobining o‘n ikkinchi bobidagi sinov jarayoni orqali namoyon bo‘ladi.

U shunday dedi: Bor, ey Doniyor; chunki bu so‘zlar oxirzamon vaqtigacha yopiq va muhrlangandir. Ko‘plar poklanadi, oppoq qilinadi va sinaladi; ammo fosiqlar fosiqlik qiladilar; fosiqlardan hech biri tushunmaydi; lekin donolar tushunadilar. Doniyor 12:9, 10.

Daniyoldagi “donolar” — imon orqali oqlangan Matto yigirma beshinchi bobdagi dono bokiralardir; yovuzlar esa mag‘rurlik bilan ko‘tarilgan nodon bokiralardir. Millerning tushining oxirida javohirlar o‘n bokira haqidagi masaldagi moyni ifodalaydi; bu esa xabar edi.

“Xudo bizga yuboradigan xabarlarni qabul qilmaganimizda, U tahqirlanadi. Shunday qilib, biz zulmatda bo‘lganlarga yetkazilishi uchun U jonlarimizga quymoqchi bo‘lgan oltin moyni rad etamiz. «Mana, kuyov kelmoqda; uni kutib olishga chiqinglar», degan chaqiriq yangraganida, muqaddas moyni qabul qilmaganlar, yuraklarida Masihning inoyatini asramaganlar, nodon qizlar kabi, o‘zlarining Rabbisini kutib olishga tayyor emasliklarini ko‘radilar. Ularda moyni qo‘lga kiritish qudrati yo‘q, va ularning hayotlari barbod bo‘ladi.” Review and Herald, 1897-yil 20-iyul.

So‘nggi kunlarda Millerning javohirlari o‘n baravar yorqinroq porlar edi, va o‘n soni ham, xuddi nur singari, sinovning ramzidir. Miller tushining yakunida tasvirlangan so‘nggi kunlarda, Habakkukning lavhalarida ifodalangan haqiqat nuri sinovchi xabarni yuzaga keltiradi; bu xabar o‘n qiz haqidagi masalda Yarim tun faryodining sinovchi xabaridir. O‘sha sinov jarayoni Milleritlar tarixidagi sinov jarayonining takroridir, chunki o‘n qiz haqidagi masal so‘nggi kunlarda har bir harfigacha takrorlanadi.

“Meni ko‘pincha o‘nta bokira qiz haqidagi masalga ishora qiladilar; ularning beshtasi dono, beshtasi esa nodon edi. Bu masal eng mayda tafsilotigacha bajarilgan va bajariladi, chunki u

aynan shu zamonga xos alohida tatbiqqa ega bo‘lib, uchinchi farishtaning xabari kabi, bajarilgan va zamon oxirigacha hozirgi haqiqat bo‘lib qolishda davom etadi.” Review and Herald, August 19, 1890.

Kechikish vaqtining tajribasi Millerning tushining oxirida ham so‘zma-so‘z takrorlanadi, va o‘shanda uning javohirlari quyoshdan o‘n baravar yorqinroq porlaydi; shu tariqa javohirlar o‘n bokira haqidagi masaldagi yakuniy sinovni ifodalashi aniqlanadi. O‘n — sinovning ramzidir, va o‘n kunning oxirida Doniyor hamda uch sodiq yigit Bobil taomini yeyayotganlardan ko‘zga ko‘rinarli darajada chiroyliroq va semizroq bo‘lib ko‘rindilar. Xabaquqdagi imon bilan emas, balki o‘zbilarmonlik bilan yashagan mag‘rurlar Bobilning fe‘l-atvorini rivojlantirdilar. Millerchilar tarixida ular Bobilning qizlariga aylandilar, va Xabaquqda esa papalik ularning fe‘l-atvorini aniqlash uchun qo‘llanadi.

Mana, o‘zini yuqori tutgan kishining joni unda to‘g‘ri emas; ammo odil o‘z imoni bilan yashaydi. Ha, shuningdek, sharob tufayli u gunoh qiladi; u mag‘rur odamdir, uyida tinch o‘tirmaydi; u o‘z nafsini do‘zax kabi kengaytiradi, o‘lim kabidir va to‘ymaydi; balki barcha xalqlarni o‘ziga yig‘adi, barcha elatlarni o‘ziga to‘playdi. Bularning hammasi unga qarshi masal aytib, uni mazax qiluvchi hikmatli so‘z bilan: “O‘ziga tegishli bo‘lmagan narsani ko‘paytiruvchining holiga voy! Qachongacha? Va o‘zini qalin loy bilan yuklovchining holiga voy!” demaydilar? Seni chaqadiganlar birdan ko‘tarilmaydilar? Seni bezovta qiladiganlar uyg‘onmaydilar? Shunda sen ular uchun o‘lja bo‘lasan. Chunki sen ko‘p xalqlarni talading; odamlar qoni to‘kilgani uchun, yurtga, shaharga va unda yashovchilarning hammasiga qilingan zo‘ravonlik uchun xalqlarning barcha qoldig‘i seni talaydi. Habakkuk 2:4–8.

Matto yigirma beshinchi bobdagi bokiralarga keltirilgan sinov jarayoni Shimol podshohining (papalikning) fe‘l-atvorini rivojlantirgan bir toifa sajda qiluvchilarni yuzaga keltiradi; u, shuningdek, “ko‘p xalqlarni talon-toraj qilgan” qudratdir.

Egamiz shunday deydi: “Mana, shimol yurtidan bir xalq kelmoqda, va yerning chekkalaridan ulkan bir xalq qo‘zg‘atiladi. Ular kamon va nayzani ushlaydilar; ular shafqatsizdirlar va rahm qilmaydilar; ularning ovozi dengiz kabi gumburlaydi; va ular, ey Sion qizi, senga qarshi urushga chiqqan kishilar kabi saf tortib, otlarga minib keladilar. Biz bu haqdagi xabarni eshitdik: qo‘llarimiz bo‘shashdi; iztirob bizni tutdi, va dard, go‘yo tug‘ayotgan ayolning dardiday. Dalaga chiqma, yo‘lda ham yurma; chunki dushmanning qilichi va har tomonda vahima bor. Ey xalqimning qizi, belingga qanor bog‘la, va o‘zingni kul ichida yumalat; o‘zingga yagona o‘g‘il uchun tutgandek aza tut, nihoyatda achchiq marsiya qil; chunki vayron qiluvchi to‘satdan ustimizga keladi.” Yeremiyo 6:22–26.

Habakkukning ikki toifasi — imon orqali oqlanadiganlar va Bobilning ta‘limotlarini yeb-ichganlardir. Millerning tushidagi oxirgi kunlarda bokiralar sifatida tasvirlanganlar esa yo Masihning xarakterini rivojlantirib, shu tariqa Xudoning muhrini qabul qiladilar, yoxud papalikning xarakterini rivojlantirib, hayvonning tamg‘asini qabul qiladilar.

“Axloqiy zulmat orasida haqiqiy nur porlaydigan vaqt keldi. Uchinchi farishtaning xabari dunyoga yuborildi; u odamlarni hayvonning yoki uning tasvirining tamg‘asini peshonalarida yoki qo‘llarida qabul qilishdan ogohlantiradi. Bu tamg‘ani qabul qilish — hayvon qilgan

qarorning aynisini qabul qilish va Xudoning Kalomiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri qarshi holda o‘sha g‘oyalarni himoya qilish demakdir. Bu tamg‘ani qabul qiladiganlarning barchasi haqida Xudo shunday deydi: ‘U ham Xudoning g‘azabi sharobidan ichadi; bu sharob Uning qahr kosasiga aralashmasdan quyilgandir; va u muqaddas farishtalar huzurida hamda Qo‘zi huzurida olov va oltingugurt bilan azoblanadi.’” Review and Herald, 1897-yil 13-iyul.

Bobil sharobini ichadigan bokiralar oxir-oqibat Xudoning g‘azabi sharobini ichadilar. Ishayoda Efrayimning mastlari narsalarni ostin-ustin qilib, o‘zlarining ko‘r mastligini namoyon etadilar, va bu qilmish “kulolning loyi” deb baholanishi lozim.

“Doimiy”ni Masihning ramzi sifatida aniqlash “doimiy” haqidagi haqiqatni ag‘dar-to‘ntar qiladi, chunki “doimiy” shaytoniy ramzdir. Millerning “doimiy”ni majusiylilik deb aniqlashi bevosita Xabaquqning lavhalarida aks ettirilgan. Millerning Salonikaliklarga yozilgan maktubdagi parcha kashfiyoti — bu unga Xudoning ma‘badida o‘tiradigan “gunoh odami” ayon bo‘lishi uchun “olib tashlangan” narsa aynan majusiylilik ekanini tushunishga imkon bergan parcha — 2 Salonikaliklarga maktub, ikkinchi bobda joylashgan asosiy haqiqatdir.

“Men o‘qishni davom ettirdim va undan [kundalikdan] boshqa uchraydigan biror holatni faqat Doniyorda topa oldim. So‘ng [konkordansiya yordamida] u bilan bog‘liq turgan so‘zlarni oldim: ‘olib tashlamoq’; u kundalikni olib tashlaydi; ‘kundalik olib tashlanadigan vaqtdan boshlab,’ va hokazo. Men o‘qishni davom ettirdim va matn ustida hech qanday yorug‘lik topa olmasligimni o‘yladim; nihoyat 2 Salonikaliklarga 2:7, 8 ga keldim. ‘Chunki noqonuniylik siri allaqachon amal qilmoqda; faqat hozir to‘sib turgan zot, to u yo‘ldan olib tashlanmaguncha, to‘sib turadi; va shundan keyin o‘sha fosiq ayon qilinadi,’ va hokazo. Va men o‘sha matnga kelganimda, ey, haqiqat naqadar ravshan va ulug‘vor ko‘rindi! Mana shu yerda! Ana shu kundalik! Xo‘sh, endi Pavlus ‘hozir to‘sib turgan zot’ yoki to‘sqinlik qilayotgan kishi deganda nimani nazarda tutadi? ‘Gunoh odami’ va ‘fosiq’ deganda Papalik nazarda tutiladi. Xo‘sh, Papalikning ayon bo‘lishiga nima to‘sqinlik qilmoqda? Albatta, bu Majusiylilikdir; demak, ‘kundalik’ Majusiylilikni anglatishi kerak.” — William Miller, Second Advent Manual, 66-bet.” Advent Review and Sabbath Herald, 1853-yil 6-yanvar.

Miller kashf etgan Salonikaliklardagi “kundalik”ning ma‘nosi ushbu parchadagi bosh haqiqatdir. Pavlus haqiqatni sevmaydigan va shu bois kuchli aldovga duchor bo‘ladiganlarni tilga olganida, u, albatta, umumiy ma‘noda haqiqatga bo‘lgan nafratni nazarda tutmoqda, biroq parchada bevosita ishora qilingan haqiqat shuki, “kundalik” butparast Rimni ifodalaydi.

Tananing chirog‘i — ko‘zdir; shuning uchun, agar ko‘zing yagona bo‘lsa, butun tanang nurga to‘la bo‘lur. Ammo agar ko‘zing yovuz bo‘lsa, butun tanang zulmatga to‘la bo‘lur. Bas, agar sendagi nur zulmat bo‘lsa, u zulmat naqadar buyukdir! Hech kim ikki xo‘jayinga qullik qila olmaydi; chunki yo u birini yomon ko‘rib, boshqasini sevadi; yoki biriga yopishib, boshqasini mensimaydi. Sizlar Xudoga ham, mammonga ham qullik qila olmaysizlar. Matto 6:22–24.

Haqiqatga bo‘lgan muhabbatgina bor, yoxud haqiqatdan nafratlanish bor. O‘rta yo‘l yo‘q. Matto yigirma beshdagi nodon bokira qizlar ustiga keladigan kuchli aldov, yakuniy sinovni ifodalovchi Millerning javohirlaridagi nurni rad etganliklariga asoslanadi. Qadimgi Isroilning yakuniy sinovi ularning o‘ninchi sinovi edi, va so‘nggi kunlarda Millerning javohirlari o‘n baravar yorqinroq

porlaydi. Millerning javohirlarini rad etishning ramzi “the daily”dir, Adventizmning uchinchi avlodida Efrayimning mastlari uni ag‘dar-to‘ntar qilib yubordilar. “The daily” butparastlikning shaytoniy ramzidir. Mastlar soxta bir javohirni kiritdilar; uni murtad Protestantizmdan olib kelib, “the daily”ni Masihning ramzi sifatida ko‘rsatdilar.

Millerning o‘z marvaridlari haqidagi tushunchasi u yetishtirilgan tarix bilan cheklangan edi. Ikkinchi Kelish navbatdagi bashoratli voqea ekaniga qat’iy ishongan holda, 1798-yilda papalik olgan halokatli yara faqat Daniel ikkinchi bobidagi to‘rtinchi va yakuniy yer yuzidagi shohlikni ifodalashi mumkin edi. Millerning “kundalik” haqidagi tushunchasi ham cheklangan edi, chunki uning guvohligiga ko‘ra, vahiy orqali u Muqaddas Kitobini, Krudenning Konkordansiyasini ishlatib va ayrim gazetalarni o‘qib tadqiq etganini aytgan o‘ziga xos bir o‘rganish usuliga yo‘naltirilgan edi. Shu tarzda o‘rganish haqidagi qaror shunchaki uning ongiga kelgan edi.

“Men deist bo‘lib yurgan o‘n ikki yil davomida topa olgan barcha tarix kitoblarini o‘qidim; ammo endi men Muqaddas Kitobni sevib qoldim. U Iso haqida ta’lim berar edi! Shunga qaramay, Muqaddas Kitobning anchagina qismi men uchun hanuz qorong‘i edi. 1818 yoki 1819 yilda, oldimga mehmonga borgan bir do‘stim bilan suhbatlashayotganimda, u meni deist bo‘lgan paytimda tanigan va gaplarimni eshitgan edi; u ancha ma’noli ohangda so‘radi: ‘Bu matn haqida, u matn haqida nima deysiz?’ — deist bo‘lganimda e’tiroz bildirgan o‘sha qadimiy matnlarga ishora qilib. Men uning nimani ko‘zlayotganini tushundim va javob berdim: — Agar menga vaqt bersangiz, ularning nimani anglatishini sizga aytaman. ‘Qancha vaqt kerak?’ — Bilmadim, ammo aytaman, deb javob berdim, chunki men Xudo tushunib bo‘lmaydigan bir vahiy berganiga ishonolmas edim. Shundan so‘ng Muqaddas Kitobimni o‘rganishga qaror qildim, Muqaddas Ruh nimani nazarda tutganini aniqlay olishimga ishonib. Ammo bu qarorni qabul qilishim bilanoq, xayolimga shunday bir fikr keldi: — ‘Agar tushuna olmaydigan bir oyatni topsangiz, nima qilasiz?’ Shunda Muqaddas Kitobni o‘rganishning mana bunday usuli xayolimga keldi: — Men shunday oyatlardagi so‘zlarni olaman, ularni butun Muqaddas Kitob bo‘ylab kuzataman va shu yo‘l bilan ularning ma’nosini topaman. Menda Cruden’s Concordance bor edi, menimcha, bu dunyodagi eng yaxshisi; shunday qilib, uni va Muqaddas Kitobimni oldim, stolim boshiga o‘tirdim va boshqa hech narsa o‘qimadim, faqat ozgina gazetalarni bundan mustasno, chunki men Muqaddas Kitobim nimani anglatishini bilishga qat’iy ahd qilgan edim. Apollos Hale, The Second Advent Manual, 65.”

Millerning qimmatbaho haqiqatlari nafaqat uning tadqiq usuli orqali tan olindi, balki Xudodan kelgan bevosita vahiy orqali ham.

“Xudo Muqaddas Kitobga ishonmagan bir dehqonning qalbiga ta’sir qilish uchun O‘z farishtasini yubordi, uni bashoratlarni tadqiq etishga yo‘lladi. Xudoning farishtalari o‘sha tanlangan kishiga qayta-qayta zohir bo‘lib, uning fikrini boshqarish va Xudoning xalqiga doimo qorong‘i bo‘lib kelgan bashoratlarni uning idrokiga ochish uchun keldilar. Unga haqiqat zanjirining boshlanishi berildi va u bo‘g‘in ortidan bo‘g‘inni izlashga yo‘naltirildi, toki u Xudoning Kalomiga hayrat va tahsin bilan boqadigan bo‘ldi. U yerda u mukammal bir haqiqat zanjirini ko‘rdi. Ilhomsiz deb hisoblagan o‘sha Kalom endi uning nigohi oldida o‘zining go‘zalligi va ulug‘vorligi bilan ochildi. U Muqaddas Yozuvning bir qismi boshqasini tushuntirishini ko‘rdi, va bir oyat uning tushunchasi uchun yopiq bo‘lganida, Kalomning

boshqa qismidan uni izohlab beradigan narsani topdi. U Xudoning muqaddas Kalomiga quvonch bilan hamda eng chuqur hurmat va qo‘rquv ila qaradi.” Ilk Yozuvlar, 230.

Opa Uayt “Xudo O‘z farishtasini” Millerga yuborganini aytganida, bu Millerga yuborilgan farishta Jabroil bo‘lganini ko‘rsatadi, chunki “Uning farishtasi” iborasi Jabroilga nisbat berilgan atamadir.

“Farishtaning: ‘Men Xudoning huzurida turuvchi Jabroilman’, degan so‘zlari uning samoviy saroylarda yuksak sharaflı mavqega ega ekanini ko‘rsatadi. U Doniyorga xabar bilan kelganida shunday degan edi: ‘Bu ishlarda menga madad beruvchi hech kim yo‘q, faqat sizning Amir’ingiz Mikoil [Masih] bordir.’ Doniyor 10:21. Jabroil haqida Najotkor Vahiy kitobida shunday deydi: ‘U buni O‘z farishtasi orqali quli Yuhannoga yuborib, ayon qildi.’ Vahiy 1:1.” Asrlar Istagi, 99.

Jabroil va boshqa farishtalar Millerning “aql-zakovatini boshqardilar” hamda “Xudoning xalqiga shu paytgacha qorong‘i bo‘lib kelgan bashoratlarni uning tushunchasiga ochdilar.” Uning xabari shunchaki uning tadqiq usuli orqali shakllanmagan, balki Ilohiy vahiy orqali ham berilgan edi. U Muqaddas Kitobni o‘rganishda qo‘llagan ayni usulning o‘zi ham shunchaki uning xayoliga kelgan edi. Xudo haqiqatni ongimizga keltirganda, bu Muqaddas Kitobni to‘g‘ri taqsimlash jarayoni orqali haqiqatga yetib borishdan farqli ravishda, Ilohiy vahiydir. Miller har ikkisini ham qilgan, biroq “doimiy” mavzusini tushunib yetishida Ilohiy vahiy ham muhim bir qism bo‘lgan.

Miller Doniyor kitobining sakkizinchi bobi, to‘qqizinchi oyatdan o‘n ikkinchi oyatgacha bo‘lgan qismidagi jinsiy almashinuvni anglamagan bo‘lur edi, chunki uning qo‘lida faqat Muqaddas Kitob va biblika tillarga oid hech qanday ma‘lumotni o‘z ichiga olmaydigan bir konkordans bor edi. U ikkalasi ham “olib tashlamoq” deb tarjima qilinadigan “sur” va “rum” o‘rtasidagi farqni ko‘rmagan bo‘lur edi. Shuningdek, ikkalasi ham “muqaddas maskan” deb tarjima qilinadigan “miqdash” va “qodesh” o‘rtasidagi farqni ham ko‘rmagan bo‘lur edi.

U Muqaddas Kitobda bir yuz to‘rt marta uchraydigan “tamid” so‘zining haqiqatini ko‘rmagan bo‘lar edi. U ko‘ra olmagan haqiqat (bu ayni paytda u ko‘rgan haqiqat hamdir) shundan iborat ediki, Muqaddas Kitobda ibroniycha “tamid” so‘zi bir yuz to‘rt marta ishlatilgan bo‘lsa-da, faqat Doniyor kitobidagina ibroniycha “tamid” so‘zi ot sifatida qo‘llanadi. “Tamid” — “muttasil” degan ma‘noni bildiruvchi ibroniycha so‘z bo‘lib, Doniyor kitobida “kundalik” deb tarjima qilingan.

Faqat Doniyor kitobidagina bu so‘z ot sifatida ishlatilgan, qolgan to‘qson to‘qqiz o‘rinda esa u ravish sifatida qo‘llangan. Shu sababli, King James Muqaddas Kitobi tarjimonlari Doniyor bu so‘zni besh marta ot sifatida ishlatganiga duch kelganlarida, holbuki Muqaddas Kitobning boshqa barcha mualliflari uni to‘qson to‘qqiz marta ravish sifatida ishlatgan edilar, dalillarning og‘irligi ostida Doniyorning bu so‘zni ot sifatida ishlatishini “tuzatish”ga majbur bo‘ldilar. Doniyorini “tuzatish” uchun ular bu so‘zga “qurbonlik” so‘zini qo‘shdilar va shu tariqa otni ravishga aylantirdilar. So‘ng tarjimonlarni tuzatish uchun Ellen White ilhom ostida shuni qayd etdi: u “‘Kundalik’ga nisbatan shuni ko‘rdimki, ‘qurbonlik’ so‘zi inson donoligi tomonidan qo‘shilgan bo‘lib, matnga tegishli emas; va Rabbimiz uning to‘g‘ri ma‘nosini hukm soati haqidagi xitobni berganlarga bergan edi.”

Miller, o'zining guvohligiga ko'ra, oxir-oqibat 2 Salonikaliklarga maktubda tushunib yetgan "kundalik"ni anglashga intilar edi. Biroq, yana o'zining guvohligiga ko'ra, bir so'zni tushunishga urinayotganda, u o'sha so'z ishlatilgan har bir o'rinni ko'rib chiqardi, holbuki bu so'z Muqaddas Kitobda yana to'qson to'qqiz marta ishlatilgan. Shunday bo'lsa-da, uning "kundalik" haqidagi guvohligi shuki, u buni Daniel kitobidan boshqa joyda topmagan, zero u shunday degan edi: "Men o'qishni davom ettirdim va bu [kundalik] Daniieldan boshqa hech bir holatda uchramaganini topdim." Miller javohirotlarga yolg'iz o'zining tadqiq usuli orqali emas, balki farishtalar xizmati orqali unga berilgan ilohiy vahiy orqali ham yetaklandi.

Shu sababli uning "kundalik" haqidagi tushunchasi to'g'ri edi, ammo cheklangan edi. U Doniyor kitobida "kundalik" besh marta tilga olinganini, ulardan "kundalik" "olib tashlanadi" deb aytilgan uch holatdan biri qolgan ikki holatdan boshqacha ma'noni ifodalashini anglay olmadi. Bir safar "kundalik" ibroniycha 'rum' so'zi bilan qo'llanadi, qolgan ikki safarda esa ibroniycha 'sur' so'zi bilan qo'llanadi. Har ikkala so'z ham "olib tashlamoq" deb tarjima qilinadi, ammo Doniyor kitobining sakkizinchi bobi, o'n birinchi oyatida 'rum' "yuqoriga ko'tarmoq va ulug'lamoq" ma'nosini anglatadi, o'n birinchi bob, o'ttiz birinchi oyat va o'n ikkinchi bob, o'n birinchi oyatda esa 'sur' so'zi "olib tashlamoq" ma'nosini bildiradi.

Bobil taomini tanovul qiladigan ilohiyotchilar shuni da'vo qiladilarki, biror narsani olib tashlasangiz ham, yoki biror narsani ko'tarsangiz ham, ikkisi ham olib tashlashning bir turini ifodalaydi; shu bois har ikkala so'z ham bir xil ma'noga ega deb tushunilishi kerak. Ular "kundalik" haqidagi uch joyning barchasida "olib tashlanadi" iborasi doimo olib tashlashni anglatadi, deb ta'kidlaydilar; va shu tariqa Doniyor so'z tanlashda ehtiyotsiz bo'lgan, degan xulosaga keladilar. Ular buni ochiq aytmaydilar, biroq mazmunan shuni o'rgatadilarki, Doniyor uchala holatda ham "sur" so'zini qo'llashi kerak edi, chunki ilohiyotchilarga ko'ra, u har safar "kundalik" "olib tashlanganda" aynan bir xil narsani nazarda tutgan emish.

Ular xuddi shunday ishni sakkizinchi bobning o'n birinchi oyatidan o'n to'rtinchi oyatigacha bo'lgan oyatlarda "muqaddas maskan" deb tarjima qilingan "miqdash" va "qodesh" so'zlari bilan ham qiladilar. O'sha to'rt oyatdagi "muqaddas maskan" haqidagi har bir murojaatda ular barchasi Xudoning muqaddas maskanini anglatadi, deb turib oladilar. Yana shu xulosaga ko'ra, Doniyor uchala murojaatda ham shunchaki "qodesh"ni ishlatishi, o'n birinchi oyatda esa "miqdash"ni ishlatmasligi kerak edi. Miller bu so'zlar orasidagi farqni anglamagan bo'lar edi, ammo zamonaviy ilohiyotchilar buni anglaydilar, va anglaganlarida, hech qanday farq tan olinmasligi kerak, deb turib oladilar. Holbuki, so'zlar orasidagi farqlarni anglamagan Miller zamonaviy ilohiyotchilarnikiga mutlaqo zid bo'lgan bir tushunchaga kelgan edi.

Haqiqat shuki, Doniyor ibroniy tilini bilgan ehtiyotkor yozuvchi edi va Bobilning boshqa barcha donishmandlaridan o'n baravar aqlliyoq deb baholangan edi. Agar ibroniy tilining to'g'ri qo'llanishini va uning ayni o'sha tarixda qanday qilib to'g'ri ifodalanishi kerakligini kimdir bilgan bo'lsa, bu Doniyor edi. Agar Doniyor turli so'zlarni qo'llagan bo'lsa, buning sababi ular turli ma'nolarni yetkazish uchun mo'ljallangan bo'lib, u aynan shularni ataylab ifodalashga intilganidadir. Doniyorning "muqaddas maskan" yoki "olib tashlamoq" deb tarjima qilinadigan so'zlarni o'ziga xos tarzda qo'llagani e'tirof etilganda, ular Millerning "doimiy" haqidagi

tushunchasini tasdiqlaydi; Miller buni aynan Pavlus haqiqatdan nafratlanadiganlarning kuchli aldovga duchor bo'lish uchun belgilanganini ko'rsatadigan o'sha parchada anglagan edi.

Haqiqatdan nafratlanib, kuchli adashishni keltirib chiqaradigan yolg'onga ishonganlar, shuningdek, ikki toifada tasvirlangan Efrayimning mastlari sifatida ham ifodalanadi. Bir toifa — ilmi rahbarlar, boshqa toifa esa ilmga ega bo'lmaganlar bo'lib, ular faqat ilmi kishilar o'rgatgan narsanigina eshitadilar. Ular yolg'onlar ostiga yashirinadigan va o'lim bilan ahd tuzadiganlardir. Ular Matto yigirma beshinchi bobdagi nodon bokiralar, hamda Habakkuk ikkinchi bobda joni kibrilanib ko'tarilganlardir. Ular Millerning tushidagi poydevor haqiqatlarini rad etadiganlardir; bu haqiqatlar nihoyatda o'n baravar yorqinroq porlaydi (zamonaviy Isroil uchun o'ninchi va yakuniy sinovni anglatib), xuddi qadimgi Isroil uchun o'ninchi va yakuniy sinov timsolida ko'rsatilganidek.

Biz ushbu tadqiqotni keyingi maqolada davom ettiramiz.

Egamiz Musoga dedi: “Bu xalq qachongacha Meni haqorat qiladi? Men ularning orasida ko'rsatgan barcha alomatlarimga qaramay, qachongacha Menga ishonmaydi? Men ularni vabo bilan uraman, ularni merosdan mahrum qilaman va sendan ulardan ham buyukroq, ham qudratliroq bir xalq chiqaraman.” Muso esa Egamizga dedi: “Unda misrliklar buni eshitadilar, chunki Sen O'z qudrating bilan bu xalqni ularning orasidan olib chiqqansan; va ular buni bu yurtning aholilariga aytadilar. Chunki ular Sen, ey Egamiz, bu xalq orasida ekaningni, Sen, ey Egamiz, yuzma-yuz ko'rinishingni, buluting ularning ustida turishini, kunduzi bulut ustunida va kechasi olov ustunida ularning oldidan yurishingni eshitganlar. Endi agar Sen bu xalqning barchasini bir odamni o'ldirgandek qirib tashlasang, unda Sening shon-shuhrating haqida eshitgan xalqlar shunday deydilar: ‘Egamiz bu xalqni O'zi ularga qasam ichgan yurtga olib kira olmagan uchun, ularni sahroda o'ldirdi.’”

Endi esa, Senga yolvoraman, O'zing aytganingdek, Rabbimning qudrati ulug' bo'lsin, degin: Egamiz sabr-toqatlidir va buyuk rahm-shafqat egasidir; gunoh va itoatsizlikni kechiradi, ammo aybdorni aslo aybsiz qoldirmaydi, otalarning gunohini bolalar zimmasiga uchinchi va to'rtinchi naslgacha yuklaydi. Yalvoraman, O'z rahm-shafqatingning buyukligiga ko'ra, bu xalqning gunohini kechirgin, xuddi Misrdan boshlab hozirgacha bu xalqni kechirib kelganing kabi. Shunda Egamiz dedi: So'zingga ko'ra kechirdim. Ammo Men tirik ekanman, butun yer yuzi Egamizning ulug'vorligi bilan to'ladi. Chunki Mening ulug'vorligimni va Misrda hamda sahroda ko'rsatgan mo'jizalarimni ko'rgan, endi esa Meni mana bu o'n marta sinagan va ovozinga quloq solmagan o'sha odamlarning hech biri Men otalariga qasam ichib va'da qilgan yurtni ko'rmaydi; Meni g'azablantirganlarning birortasi ham uni ko'rmaydi. Ammo qulim Xolib, unda boshqa bir ruh bo'lgani va Menga to'liq ergashgani uchun, Men uni u borgan yurtga olib kiranman; uning zurriyoti esa o'sha yurtga egalik qiladi. Sanolar 14:11–24.